

חוּבָרָת ו'

קְרֹבָה

פְּרַשְׁתָּהָרָה

קְרָמִים

בִּשְׂרָאֵל וּבִתְפּוֹצֹת

תוכן הענייניםעמוד מס'

<u>מ' ופה בחוברת</u>	<u>המערכת</u>	<u>3</u>
<u>אנשי קרמניץ במערכות ישראל</u>		<u>5</u>
מרדיי ברמור - בישיבין	מנום גולדנברג	
סגן אלוף מרדיי ברמור - האיש והחיה	מרדיי אוח-יקר	<u>8</u>
גבולו של ספר תורה	יצחק רובל	<u>10</u>
יוזאי קרמניץ בארגנטינה, חחר סוציו-לוגי	מרדיי צץ	<u>12</u>
דרישת שלום מקרמניץ (חצלוותם והסבירים)	מ. ג.	<u>14</u>

לזכר צדקהיהם

<u>דוד רובין ז"ל</u>	*	*	<u>15</u>
<u>זאב-זואליה שומסקי ז"ל</u>	יהושע גולדרב		<u>16</u>
<u>יצחק איידלמן-חמיר ז"ל</u>	י. רובל		<u>18</u>
<u>מונייה ביגנדס ז"ל</u>	מ. ג.		<u>18</u>
<u>פסיפס - צוריך ידיעות</u>	י.ר., ס.ג.		<u>19</u>

ערב התהיכדות; הכנום הבין ארצי נדחה; יש ביקוש לביטאון שלנו;
בספריה ע"ש ריב"ל; ספרי AMS יופיו בארץ; אנשי קרמניץ עולים
ארצה; אורחים מהולנד; ישראל אוטיקר - ב.א. ; זאב שניידר - סוקר
ספרותי; חברה לזכרה של רוחמה רובל ז"ל; נף חנוכה; המפוצה של
"קול יוזאי קרמניץ"; תנומות; ברכת מזל טוב.

* * *

ונדרה המערכת: מ. גולדנברג, י. רובל, מ. אוח-יקר, י. גולדרב, שם. טיסלמן.

יעצוב בראפי: ודישום - אברהם ארגדן

תרגומים - רחל בדייר, מננה גולדנברג, יהודית שטרן

מחיר החוברת: בארץ - 2 ל"י, בחו"ל - 1دولר

החברים מתבקשים להעביר את הסכום עם קבלת החוברת.

הטאה החוברת בחו"ל:

David Rappoport, 2515 Olinville Ave, Bronx N.Y. 10467 - בארץ הברית

Marcos Katz, Ciudad de La Paz, 1465 ID. Buenos-Aires - בארגנטינה

Max Desser, 158 Anderson Ave, Winnipeg 4, MAN. - בקנדה

* * *

7 אפריל 1970

אינחהאלטזיכים

26

המערכת

וואס דערציגילט אוונז העפץ נומער 6

קרעטונגיז אין קאמפ פאר ישראל

28

מאנווע גאלדענבערג

מרדיי ברמוד-בישביין ז"ל

33

סגן אלוף מרדיי ברמוד - דער מענט אונ זעלגער מרדיי אוח-יקר (איסיקער)
בלבולם פון ספר תורה (אין עברית) יצחק רוכבל

36

מרדיי בץ

קרעטונגיז אין ארגנטינה

(טאציאולאגישער איבערבליך)

48

גרוסען פון קרעטונגיז (פאטאנראטיעם)

39

הלוּכוֹ לְעוֹלָמָם

* * *

דוד רובין ז"ל

מרדיי ברמוד-בישביין ז"ל (זע "קרעטונגיז אין קאמפ פאר ישראל")

וואליה (זאב) שומסקי ז"ל י. גאלבערג

יצחק איידעלמן - חמיר ז"ל י. רוכבל

מוניה ביגדעם ז"ל מ. ג.

43

מאנווע גאלדענבערג

די קלטע מלחה אין קרעטונגיז

50

י.ר., מ.ג.

פארשידענעס - א. בינט ניימעטדי יערליך אזכרה; וועלט צוזאמונפאר פון קרעטונגיז איז אפגעליליגס;
ברוייסע נאכפראבע נאך אונדזער צייטשטייפט; אין דער ביבליאטעק א"ז פון
ריב"ל; ביבער פון AMS זאלז ערשיינען אין לאנד; אונדזער חבר ישראל
אטיקער; זאב שנידער, ליטערטאור פארשער; א בווע צום זכר פון רוחמה
רוכבל ז"ל; נייע קרעטונגיזער עולמים; דער חנוכה אונפונד; לאנדטליטס צו
באסט אין ישראל; תרומות פון אויסלאנד; דער טיראוז פון די העפץ "ק.י.ק".

56

תרומות פון אונדזערע חברים אין אויסלאנד - שמואל סייטעלמאן

די רדאקייע: מ. גאלדענבערג, י. רצכל, מ. אוח-יקר, י. גאלבערג, ש. סייטעלמאן.בראפעע צייכנונג - אברהט ארגטן. איבערזעזונגען - דחל נדייר, חנה גאלדענבערג,
יהודית שטערן, שרה ברמוד און רדאקייע מיטגלידער.פרײַז פון העפֿט: אין לאנד - 2 ל"י, אין אויסלאנד - 1 דאלר,

די חברים וווען געבעטן איבערפֿירן דעם אפֿזאל מיטן באקוטן פון העפֿט.

די פֿאַרְשְׁפֿרִיטְּפֿרְטְּ פָּוּן העפֿט אֵין אַוִּיסְלָאַנְד:David Rappoport, 2515 Olinville Ave, Bronx N.Y. 10467

אמריקה -

Marcos Katz, Ciudad de La Paz, 1465 ID. Buenos-Aires

קאנדרו -

Max Desser, 158 Anderson Ave, Winnipeg 4, MAN.

ארגנטינה -

* * *

הגענו לחוברת זו. כאשר חילוננו להוציא את "קול יוצאי קרמניץ" באפריל 1967, לא סברנו שיחיה זה מפעל פריזורי של קבע, והנה הגיענו כבר עתה, תוך שלוש שנים, לחוברת ששית. התגובה החיבורית מכל צד וחתום המעניין וההוראת המגייע למערכת, אימצו את ידינו להמשיך, ואף התפוצה עולה בהתאם לדרישה, ובחוברת זו מודפסת ב-700 עותקים.

מחברים למערכת. רבים הם המכחים המגייעים למערכת. משקפת בהם הכמה והגבוגעים להווי שחלף ואיננו וברצון לעמוד בקשר עם בני העיר בארץות שונות. אחדים מהמחברים מצאיניגים בקשר בייטוי פז, והם יודפסו בתוכרת הנאה במדור מיוחד.

לא כל החומר בשתי שפות. מעת רבוי התומר ותוך כוונה לא להרחיב את ההיקף מעבר לגבול אופטימי, ~ ניחן בחוברת זו חלק מהחומר בשפה אחח בלבד (די קאלטע מלחה, מכחים למערכות, סכומים שנחכלו, גלגולו של ספר תורה, כרכות וחנחות), ועם החברים השומעים שפה אחח בלבד – הסליחה.

על חמישה יהלבי. בין חברת לחוברת הלכו לעולם כמה מחבירינו. על חמישה מהם ניתנו בחוברת זו סקירות מיוחדות: דוד רובין, מרדכי בר-מור-בישביין, זאב-ווליה שומסקי, יצחק איידלמן-חמיר, מוניה גיננס.

פרקיו הווי. במקודם נקבע לכולו בכל חברה פרקי הווי המתדים כחוודעתנו את זכר קרמניץ היהודית. בחוברת זו מספר חברנו מנוס על "המלחמה הקרה", מלחמת "המעמדות" בין "עמך" שבבית הטרחץ היישן לבין "היהודים היפים" שכביה המרחץ החדש, מלחמה קרה שהיתה לא לגמר קרה...

על הקולוניה שלנו בארגנטינה מגיש לנו חברנו מרדכי בץ ניתוח סוציאלובי. עם הקראיה ניכון לנו הזדמנות לעקוב אחר זרמי היגירה, דרכי ההתארגנות, העזרה ההדרית, המעבר ממלאכות למסחר, החракוח הדור הצעיר, חסירות בהשכלה הפוליטית ועוד. נשחדל לחת להבא ניתוחים מעין אלה גם לבני גלויות אחרות, אך בראש וראשונה – לגבי השבט הקרמניצאי הגדל (יחסית) שביראלא, במדת שימצא החבר שיטיל על עצמו מלאכה נכבדה זו.

הARIOUIS השוטפים. נסקרו כרגע במדור "פסיפס", שהוא הפעם די רחב ומכיל 18 טעמים שנלקטו ע"י הח' י. רוכל.

הנוהג של ברכות "מזל טוב" לרגל אירופאים משפחתיים – נחקל בעין יפה ע"י האזרור שלגנו, והוא מתרחב וחולך. יימכן שלא הצלחנו "לכשות" את כל האירופים, וזה משוע שלא הכל הגיע לידיעתנו. חברים הרוצים שאירופאים המשפחתיים שלהם יביעו לפרסום, – מתבקשים אפילו להודיע אודוחם לمعدצת במקדם, במחаб מפואר (שם היילוד, שם הוריו, שם של בן הזוג השני, וכדומה).

דרישות שלום קרמניץ ניתנו בשני חלומים שהגיעו לידיינו זה עתה, וליד התחלומים – הטבר קוצר.

וכבר אנחנו חומר בשכיל החוברת הבאה,קיימים מה שנאמרו: "ילכו מחיל אל חיל" (חihilim פ"ד, ח). והחומר – פרי ידם של דוד צוקרמן מ חיפה, דוד רפטודט מג'ו-יורק, וחברנו הוותיק יוסף פאך מראשון לציון, ועוד היד נסוויה.

.... אם אין קמה אין תורה. פניתנו החוזרת ונשנית שהחברים יקפידו על שלומותם بعد החוברת – נשאה פרדי. אך עדין ישם שירות רבות של חברי שאינם מעבירים את האכומות (הטעותים יחסית), וכן לא העברו אלינו עדין סכומים מקנדזה. נא ונא להקפיד על כך. לא העלינו לפיה שעה את המחיר, על אף ההתייקרות, אך זה חייב שהשלומים ייבנסו. לקופתנו בשלמותם ובמועדם. נזכה שוב שאפשר לשלם לכל בנק שהוא, כולל בנק הדואר, לזכות חשבוננו 52273, בבנק הפועלים בח"א, הסניף המרכזי. אפשר כמובן להעביר את הסכום גם בשיק, המשור על כל בנק שהוא, לזכות "ארבען יוצאי קרמניץ".

ולקראת חג הפסח הממש ובא שלוחה ברכתנו, ברכת "מועדים לשמחה" לכל חברינו
ולכל קוראיינו.

המערכת

— — — — —

התפוצה של חוברות "קול יוצאי קרמניץ"

375	בישראל, לחברי הארבען של יוצאי קרמניץ
75	" לשוניים, ספריות, מוסדות ובודדים
100	בארגנטינה, ע"י הלאנדרטמאנשאפט
75	בארצות הברית, ע"י הסוציאיטי ובמשרדים
25	בקנדזה, ע"י מר מקס דטר
25	במדינות שונות, ספריות ובודדים
<hr/>	
675	סה"כ

אנשי קרמניץ במערכות ישראלמרדי ברמור (מויטה ביישביין) ז"ל

בחוברת זו יעדנו מראש מקום נרחב לבן עירנו, סגן אלוף מויטה ביישביין, במדור "אdziי קרמניץ במערכות ישראל". לא עלה על דעתו של מישו, שבהגיאץ הזמן נצטרך להוסיף לשם אה שתי האותיות, המציגוות סוף פטוק ל-45 שנות חייו, וועל השורות האלו, המבשאות את הסיפור וגובהות כולנו על אישיותו ופעלו, ייעיב הענן הכבד של פטירתו ללא עה.

* * *

היה זה לפני כעשרים שנה, באזכרה השנתית של ארבעוננו.

בין הנאספים בלט טרין צה"ל צעיר, חמיר ויפה מואר. בשחציגוהו לפני, כבנו של מנוס ביישביין, נעמדתי משוחם לאמא הדמיון המפליא שבינו ובין אביו כשהיה בגילו: אוthon פניט קורגות בבח צחוק פקחית ומלבב, אוthon חן וטוב לב הנסוכים עליוhn. נחשול של זכרונות הציפני פתחום.

כמו לנגד עיני רוחי אומת הימיט של שנות 1917 – 1920, ימי דם ואש, ימי הפוגרומים והשחיתות של קלGESI פטליורה, דנייקין וכל מיני בנויפות. מנוס, אביו של מויטה, היה אז בין באי ביתנו, שמצויה היכחה בו גם חנות השעוגים והתקשייטים שלנו, אליום לטשו את עיניהם כבר מזמן ברינווני פטליורה, שהסתובבו להקות ברחווב וחיכו לאוות. כל אותה עח כמעם לא סר מהנו מנוס, היה ברור שהוא מסכן את עצמו וזה הוא עשה מתוך מסירות וידידות ברידא. בבעל נסיוון-חיים הוא היה מדריך אותנו ואת חברינו בכמה שטחים וביחוד בעמידה תקיפה נגד בריוונונם של גוויים פרחחים.

חכונות אלו של מנוס בלטו אצל מויטה בכל מקום ובכל הזדמנויות.

שח לי חברו לפסל הלימודים, שרגא הרשמן, מהנערים הפליטים, שהגיעו לקרמניץ מפולין הכבושה ע"י הגermנים: "בשלוש מדרגות עז היינו, אני וחברי, גם כן פלייטים, עולים לביהם החם של משפחתי ביישביין. מאחרורי הדלה חיכו לנו הורי בחירות רחוב על פניהם. אם המשפה רידיזל לבית קופייקה לבושא סינור לבן, היכחה מגישה לנו כרך חם ומזון, דבר שהיה יקר המציאות בימים ההם. היא היכחה משפיעה علينا מאמנהה שכח חסנה לנו".

בחינוי של מויטה בעת ההיא, עת השלטון הרומי, אחריו נפילתה של פולין, השחלב פרק מעוניין בקורותיה של קרמניץ. כל אחד מבני עירנו זוכר היטב את השם "ቢילוקריניצה" וכל מה הקשור בה, ביחס רקעפת שלטונם של הפולנים. בביילוקריניצה הרחוקה מקרמניץ

לייערכות וחקלאות, עוד בימי הארץ, אך תלמידים יהודים לא הימה שם כל דרישת רג'ל. והנה עם כנישתם של גברים לתחומיינו בשנת 1939 נפתחו לרוחה שערי הטכניון הזה, עם הפנימיה שלו, לתלמידים יהודים, והם היו שם כמחצית הלומדים. בינויהם היה גם מוטקה, והוא הצפיר בכולם. את השכלתו הקודמת הוא קיבל בבית הספר "תרבות". בהיותו קשרר מאד לבית, היה הוא עושה כמעט יומי את הדרך של שבעה קילומטרים ברוגל העירה, ולפעמים חזר לביה"ס באותו יום. בשנחים ימים למדו שם נערינו, ובעם פלישת הגרמנים החלישו הם לבסוף מיד על נפשם.

בעיר שררה אז בהלה גדולה, החלה הבריחה. מוטקה, מזורע על ידי הוריו, היה בקבוצת התלמידים שברחו הראשוניים. אז החלה דרך הייסורים והמלחאות שלו.

בenson 15 היה אז מוטקה. בדרך של סכנות חיים הגיע אל דודו, שגר עם משפחתו בביילוצ'ירקוב, מאז עזב את קרמניץ, בשנת 1920, כנסוג ממנה האב האדום. אך רק לזמן קצר מצא מוטקה מנוחה בבית דודו. הגרמנים הגיעו לשם במהרה. תוך ההלת הנסיגת הפט איבדו איש את רעהו. מוטקה מחליט אז, בגיל 16, להחנדב לאב האדום. היה זה בשנת 1942. ובאן ניתן למוטקה לדבר מהוך יומנו:

"את שנות מלחמת העולם השנייה בילדתי באבא האדום. ביחסה שלי היהודי היחיד בין חיללים בעלי לאומים ולשונות שונות, בהם עשרה רוסיה רבתי. רוב היהודי להמנדבותי זו דחף אותו במידה גדולה הצלול של רומנים רבים ביהודים. רוב היהודי רוסיה ברכחו לעורף העמוק, מהוך שאיפחם להינצל מצרפתני הנאצים. כחוצה מהן נפוץ בעם הרוסי כל מיני הלוות ובדיקות על חשבון היהודים המשחטטים, בביבול, מהצדית..."

אחרי המלחמה נפגשתי בעיירות ליטא, לטביה, אוקראינה המערבית בעשרות ומאוח גלים יהודים, שהשתחרו בקרבות ונפצעו פעמיים אחדות, ראייתי יהודים בעלי עיטורים גבויים בשל מעשי גבורה. אולם כאן יהודיהם לא בלטה בעיני אלה, שראו את היהודים "רק בעורף".

חורך כדי המלחמה עבר עלי משבר בלתי רגיל. ב-1944 לאחר שנודע לי ש막ובני משפחתי לא נשאר אף אחד בתמיים, היו מצדיהם כמה פועלות נקם, ורק הורודות למפקד הטוב שלי לא גענשתי עבורה קשה.

כל זה ועוד עזרו לי לעמוד נגד הפיתויים להשתאר בברית המועצות. השפיעו עליו הרבה בכיוון זה דודי שברוסיה, הקומוניסט הוויחיק, הוא עשה את הכל למען לתת לי להבין, שעלי לעלות לארץ ישראל וכי מה. ודודי האחד, יהושע זיבבר ז"ל, שמנו היו מביעים אליו מכתבים חמימים בהם הוא דרש שאעלה ארצها, בה מחייב לי בית חם. מה גם שבקה אמלא את מshallות של הורי ז"ל בשנות חיים האחרוןו".

MOTEKA השתחף בקרבות כבדים, בפלישה לקריות, בדנסטים אחרים ונשאר חי ושלם. העיטה עליין ביותר הבודדות, ביחוד כשחבריו היו מקבלים מכתבים לעחים ממפחוחיהם ולו לא היה מי שיבתו.

בשנת 1946 מתחחרר מוטקה מהבא אארום וועבר לגרמניה, שם הוא מצטרף לארגון ההגנה. הוא הכיר מדריכים מארץ ישראל ומהבריגדה העברית, שעוררו את המפעלו במרצם ובכושר הארגון שלהם. השפעה גדולה עליו היתה זו של שמואן אבידן.

אתרי זמן קצר נחננה מוטקה כמדריך קורסים וכמפקד "ההגנה" באחד המחנות.

בשנת 1948 מגיע מוטקה ארצה, וכאן נפגשתי אחו לראשונה כאמור, באזכרה לקודשי קרמניץ. על רקע זברונוחינו המשותפים ורגשותינו ביחס לשואה עירנו ולכל מה שקרה למפעחותינו שם, נרכמו בינינו יחסין קירבה חזקית. כל פגישה אחו ועם שרה רעייתו, שומפה מלאה לרגשותינו אלה, הפכה להיות חוויה שבילינו.

מוטקה לא פסח אף על אזכרה אחות שלנו, השחף בפגישותה אחריות, אלא אם כן עיבבו הוויהו לzech"ל. בכל הזדמנות היה מעודד אותנו בכתב ובעל פה. אה יחסו למפעתו שנפתחה ולעיר מולדתו קרמניץ, הוא הצליח, בעזרת שרה, לשתול לבט של בנו ושתי בנוחים החביבים, והיה בגאה מאוד על בר. בשמה היה מספר לי שילדיו קוראים בענין את פרטומי ארגון יוצאי קרמניץ, ואמנם בפניותיהם אתם יכולתי לראות את תוצאות החינוך הזה.

כל השנים שאף מוטקה לפעול למען הארגון שלנו, אך לא יכול היה. צוררים לי מאוד

הערבים לפני שנים אחדות, כמשמעותו החיאב למבצע ההתרמה למפען מפעל הזכרון לקודשי קרמניץ. בג'יט שעד לרשותו, היה בא לקחני, אחרי יום עבודה ארוך, וייחד היינו יוצאים לחזור על פחחי הקרמנייםאים במשר 4 – 5 שעות כל ערב. לא קל היה לנו להפריד מכל מטחה קרמנייםאית, אליה נזדמנו, אחרי האווירה הלבעית שMOTEKA הצליח להביא עמו.

באחת הפגישות המופיעות אחו, אחרי מלחמת ששת הימים, הוא אמר לי בשמחה: "הנה קרוב היום, ואני אשחרדר, אך אשלט כל חובותי לארגון". ציפינו לו בכליוון עיניים. הוא רצה מאוד להחלק עם כמה מאתנו בחוויות, שהצטברו אצלו בשנים האחרונות של לווחה ומעש. אולם גבורל המר קבע אחרת. ימים אחדים לפני האזכרה השנתית נתקבל מכח, כתוב בכתב ידו היפה, בו הוא הביע את המפעלו מהחברה ה-*"קול יוצאי קרמניץ"* והמנגן לפניו שלא יוכל להשחף באזכרה השנה, מאחר שייהיה באותו זמן בהבראה אחרי ניתוח.

לא ידענו אז ולא ידע הוא עצמו שימי ספורים, ירצה זאת רק רעייתו הנאמנה, שרה,

הנושאת בגבורה האומרת כבוד, את כובד אסונה.

MOTEKA לא ישוב אלינו לעולם, מקומו במשפחה יוצאי קרמניץ נשאר ריק, כפי שמתלוון ביחס אחרי פטירתו של אחד מקריני בניו. אולם הקטם והחן של אישיותו ילונו תמיד.

* * *

סגן אלוף מרדיי ברמודר ז"ל – האיש והחיל

מרדיי, או מוטקה כפי שכהל קראוהו, היה כמעט כל חייו המבוגרים איש-צבא. אמרנו "איש-צבא", וכפי שsembler לא הייתה סתירה בין השניים: האדם והחיל – כפי שנחלמו בו – היו מזגה מופלאה, מזגה שלא אהת עוררה השתחוו בקרב חבירו ומכרו על מקורות הנפש שמנת שאבג ושבגלה נחאפשרה.

מרדיי הגיע לארץ-ישראל ב-1948 ויטים לא רבים לאחר בואו הוא כבר נטל חלק בקרבות שניישו אז בחלוקת שונאים של הארץ. "ערב הכרזת העצמאות" – כך הוא כותב ב-1949 לרגעתו לעתיד לבוא – "הרשות כי גם אני מוחובי להיות בין מגני הפלדה". בפרק זה-14 למאי 48 ביחס מיודתי – שאצלה אז החגורתי – לארוז לי מספר תפסים צבאיים לילקוט הגב ובאותו יום לפנות ערבי כבר השתחמתי בהתקפה על כפר ערבי בהרי אטרים". מרדיי נפצע לאחר הקרב והפצעתו זעם מתלווה סיפור אישי שאותו אין הוא יכול לשוכח כל זאת שהוא נמצאת בכו האש: בבית הברטנרים מצויה מפיה כתומה בدم. זה דמו של מרדיי, שניגר מפצעו שעלה-יד הלב בהיפצעו בקרב, מבלי שלבו ייפגע. כל שנה מלחמת העולם השנייה ובכל הקרבזות בארץ. נאום השחתף הוא נושא אותה מפיה, שגנה לו האם עה שיצא לדרך ובתוכה קמצו טור, לסעוד את לבו בעחות של רעב. היא, המפתח, בן הוא האמין, שמה עליו מכורדי האויב ...

אם דרכו בארץ החל הכל מבראשית. בישביין – כך היה אז שמו – הגיע אליו רקzin מהחזבאה האדומה, רב מלאוֹת ונטיון, כשהעמו אעוזות המציגות על-בר. ברט, אין הוא משפט באומן תעודות, אין הוא חובע לעצמו קזונה ובוודאי שאין הוא מחזה להיות "מומחה לאסטרטגייה גבואה", כפי שלא אחת הורגלנו באותו הימים. רומה שהוא היה בין הבודדים בעלי נטיון. צבאי מחו"ל, שהסכים "לרדת", על-מנת לעלות בשלב מאוחר יותר בסולם הדרגות, חור השחתפות פעליה בחזיותם השונות במהלך השחרור, במלחמת סיני, מלחמת ששת הימים ובמלחמתו ש"בין המלחמות".

במאי 1948 הוא הוצב לגן-ז'י, גדוד 4. גדורו נטל חלק חשוב ביוזר בשחרור הארץ ועד אילם הגיע. על אותה קופפה, על חלאותיה והישגיה, מספר אחד מידידיו המעיד בו – במרדיי – "שהוא נלחם אז לחבירו לנשך ב'גולני' כ'חבר, כידיד מטור, בעל אינטיליגנציה ובושר ארגון והבנה".

ב-1949 הוא כבר סגן: גדורו עם הגדור שלו בכל אותן החזיות בהן נדרשו אנשי "גולני" להלחם, והקרבו, המאמצים, נפילת חבירים קרוביסוסיכוניים אישיים – הם בני לויתנו והשאידו רישומם על אופיו. עד יומו האחרון.

לכל אדם אהבה משלו. לכל חיל יש ייחידה, או חיל אשר להם נחוצה אהבתו הראשונים, וזה חך העובדה שברחותו הוראות הוא עלול לעשות בתילוח רביט. אצל ברמור זה החל בשלהי 1950. הוא התאהב בגנ"מ באירוח מקרי, בגין העובדה שהווצב לסת; ומדובר, כמובן, בגדוד שפקידו היה להפעיל את כלי נשקו נגד-מטוסים, מטוסי האויב העולאים לפקוד אתשמי ישראל. אין כמעט ממשמה שבאה לא היתה ידו בגדוד זה, עד שהגיע לתפקיד של סגן מפקד הגודוד, ולבטוף, ועל-כך הייתה גאוותו כל הימים, להיות ראש וראשו - מג"ד.

ימיו ולילוחיו היו קודש לבגדודו: לאיומני, לנשקו, למתקנים, לשכלולים למיניהם ועל הכל - לאיש, לחיל הפטוט שמקדרו הצלחה - באהבה וביסורים - להפכו לאיש צבא למותח. אחד מפיקודיו - אחד מני רבים אשר להם הקדיש מרצנו ומיכולחו - בהיורד לו, במרחקי אריה"ב, על דבר פטירת מפקדו, הוא כותב לרעייתו של מרדכי לאטור: "את שם בערך זיל שמעתי מהילאים אחרים, עוד בתחילת שירותך - כחיל פשוט. טמו היה מוקף תמיד במחטים, או מילא סובה של המדבר. לאחר שטיימתי קורס קצינים זכיתי להכירנו מקרוב, עמדתי על סוד הדבר. בין כל קציני זה"ל שפגשי לא מצאתי אחר שידע למזג בזורה כה נפלאה פיקוד ואהבות".

ב-1951 נולד לבָרְמוֹרִים בנס הבכור. באותו זמן הם עצם המתגוררו בתנאים לא משופרים בירוח מנשיה שביפוי. באחד מלילו הסופה והזעף, כשהגבות במנשיה מטסים ליפול מעצמה הרוח, נזכר המפקד, בחוץ הליל, בפיקודיו בשדה. מי יודע מה עלה בגורלם - באוהלים בלבד איסמים זה? הכיר יש הצדקה שהוא ימשיך לישון את שנתו, ב"חנאים אידיאליים", כשהחיליל מחבוסים בכוך ובמים?! הוא אף ליחידתו, ולאחר שנחנה דעתו שב הביכה, לפנות בוקר, כשהוא רשוב עד לשדי עצמותיו.

מגיעה שנת 1956 וברמור משלם באחד הקורסים. לבו אומר לו שמהו "מחבש" ורוחו אינה שקטה. הוא מרגיש שפעשיו עליו להימצא במקום אחר. ואכן, ערבית סיבי הוא הווזען למקום שהזעק על-מנת ליטול חלק פעיל במלחמה נגד המצריים.

לא מנינו, אחח לאחח, את כל מהלכו בצבא: את כל הקרבות שלחט, אך כל הקורסים הרבים - בהם למד ולימד - את כל עליותיו בסולם ההיררכי, עד שהגיע להיות סגן אלף בצבא ההגנה לישראל, שאותו כה אהב. רק עוד זאת נספר: באוג' 1966 הוא ממנה לسان קצין מוחחים דאשי. חבריו, ביחסתו הקודמת, רגשותיהם היו מפורבים - עצב ושמחת קיבנו בלבוחיהם: עצב - על הליכתו של מפקdem האהוב, ושמחה - שהינה נפתח לו צורה להתקדמות נוספת ואחריות עוד יותר גדולה בשורות זה"ל.

האיש היה בן 45 במוותו. עם משפחתו אבלים – חבריו, מכיריו וידידיו וכל אותם
רבים מפיקוריו שהוא היה להם לא רק מפקד, אלא בראש וראשונה ידיד, אדם!

עמיחיו, מארגון חברי ההגנה באירופה וצפונ אפריקה, רשמוו ב"ספר הזהב" –
ביום השלישי לפטירתו, ובו כתבו את השורות הבאות:

"ס"ל מרדי כרמל ז"ל, משרידי השואה אשר נחלץ לשירות עמו בכל נפשו ומארדו,
כאייש ההגנה בגבולות אירופה ובאייש צה"ל שעמד בשער מיום עלותו ארצה ועד שנפטר ללא עת".

סגן אלוף ברמור סוקר מסדר פיקוריו

תגנית רגימנט

יצחק רוכבל

גלוּגָלוֹ שֶׁל סְפִּירַת חֻרְבָּה

ר' כחריאל שורץ, חושב העיירה חודירוב שבגליציה, יצא לגולה עם שאר בני עירו ביום השואה, החגול במשך שנים עם משפחות ביערות ובמחנות של פליטים, אך בצתתו מן העיירה שלו לחת אטו ספר תורה מבית הכנסת שנחרב. ונידר נדר להביא את ספר התורה זהה לארץ-ישראל. בכל שנות נרדיו היה הספר עמו, הוא שמר עליו מכל משמר, וייש אומרים ספר התורה שמר עליו, על ר' כחריאל ומשפחותו, ולאחר כל התלאות שעברו עליהם, – הגיעו לארץ-ישראל וספר המורה עמו. הם המתישבו בעיר יפו ומסרו את ספר התורה לאחד מבתי-הכנסת שם.

קרמניץ, ובהגיון ארצתה – נישאה לו. ר' כחריאל חי כמה שנים ביפו, ואחריו בן – במושב חוחלה ליד כפר חב"ד. ובהגיון יומו – הלך בדרך כל הארץ.

מרדיי ברמור גדל בקרמניץ במשפחה של בונדיים, וחינוכו לא היה חינוך דתי. אולם נחללי המלחמה והשואה, וגם האוירה של בית שוורץ, קרבו אותו למסורת היהודית, ובאשר התיישב בשכונת הקצינים שבגונה מגן, היה אורח החיים שבביתו ברוח המטorda. סטיעה לכך רעיהו שרה, אשר את השכלה קיבלה בביה"ס פר דת, ואחריו בן – באוניברסיטה בר-אילן. מרדיי היה נוהג להחפלו בחגים ושבחוות בבית הכנסת שבגונה, וגם היה לו שם מקומם קבוע.

והנה, לאחר מות ר' כחריאל שוורץ, החליטה משפחת ברמור לשכן את ספר תורה בבית-הכנסת שבגונה-מגן. הזמיןו "סופר" שהגיה ותיקן את הפגמים בספר, הבינו מעיל ושאר הקישוטים, כדה וכדין, אלא שחוק כדין בך חלה מרדיי את חליו אשר מה בו. אז החליטה שרה שהספר ישא את שמו של מרדיי בעלה, יחד עם שם אביה.

פיירונג פון הכנסת ספר תורה אויפן נאמען פון ברמור טקס הכנסת ספר תורה על שם מרדיי ברמור

וביום כ"ז שבט נערך ברובע עם טקס הכנסת ספר התורה לבית הכנסת. מכית האלמנה נישא ספר החורה מתחת לחופה, בשירה ובריקודים, בהמון חוגג, זקן ונער, אנשי צבא ואזרחים, בתוכם כמה מאנשי קרמניץ, במשני צדי המהלווה – אבוקות אש. שבעת ספרי החורה שבביה – הכנסת יצאו למבוא הבית להקביל את פני "האזור החדש" הבא לחברתם. האלמנה עיטרה את הספר בכתר ובס"ע עצי חיים" וכן הוכנס הספר לתוך הבית פנימה. שם חיכו לבאים מארוח מתושבי המקום, בחוכם אנשי צבא רבים, מפקדיו של מרדיי ברמור ופיקודיו. הבן הבכור עמוס, והוא חייל – שירוץ, אמר קדיש, נקרו פסוק פרקי תהילים מתאימים לאותר זה, ועם אמרת "ויהי בגוף הארון". הוכן המחר למקומו ב"ארון העוזב" לזרר מדרבgi ברמור זיל ולזרר חותמו

יוצאי קרמניץ בארגנטינה

(חצר סוציאלובי)

לפי ספר הזיכרון שהקרמנצאים הוציאו בבואנוס-איירט בשנת 1965 היו שם כבר בשנת 1926 כ-70 משפחות. בשנות ה-30, עקב המשבר הכלכלי הקשה והתגברות האנטישמיות, החילה יzieה המונית של יהודי פולין. קהילתו בארגנטינה קבלה אז תגבורת ומונחה כ-300 איש. אותו מספר מצאתי בשעה לכאן בשנת 1937. אז נגלו שעריו האמיגראציה, אולם אנז'ן הצלחנו אייכשו להוציא ממשם ב-1946 כ-10 משפחות מארית הפליטה דרך פרגוואי. ומכיוון שבשושואה הגדולה נסתם הגולל על כל מקורות החיים שלנו שם, לא נשאר לי אלא לעבור ישך להויה.

ביום מוגה "ארגון יוצאי קרמניץ" כ-110 משפחות ומלבדם יש בארגנטינה כ-20 משפחות שאינן מתחייבות לארגון.

מאז ראשית ההגירה מעיר קרמניץ לארגנטינה חלפו כ-40 שנה והגיל הממוצע של האנשים, כמתברר מליין, הוא בגובה למדי. 90 אחוז מהם - בעלי משפחות עם ילדים: (שניים, שלושה ובמ-4 ילדים) וכמו כן - גם נבדים, וכן הרבה!

אבל היכולים הם להחשב קרמניצאים? זאת שאלה שקשה מאד לענות עליה. בהיותם קטנים עדין היו קרובים להוו הוריהם ולעניניהם, אך משגדיו החמزو והשתלבו בזרם הכללי של החיים בארגנטינה ואת הדור הקודם השאירו מבודדים על גדרות הנחל הבועש.

עובדת אופינית בהחנהבותם של חלק מצאצאי קהילתו שבאו על טהרת השפה וההרבות הטפרידית רואיה לציון: אותו נוצר שברבות הימים הפקו להיות הורים לילדים משליהם, מצאו לנכון לשוח את ילדיהם לבתי-ספר אידישאים ועבריים, כדי לקרב אותם לתרבות עמם. יתר על כן, הם צמצמו נרחב לפעילויות בוועדי בחיי-הספר. הם גם השתלבו להשפיע על הוריהם (הסבים והסבתות) לשחף פעולה בכיוון זה.

בימי ההגירה הראשונית היה חלק גדול של אנשינו חדור רעיונות והשקפה שמאלניים והאמינו כי "מומסקהacea תורה"... אחדים הביאו השקפותיהם אלה עוד מהבית. המצביע הפליטי והכלכלי דאז סייע בידם לפחות ולהעניק דמיון אלה. מספר מסויים של קרמניצאים היה פעיל ב"בית החבוח מנדי", רוחקים היו מחייבות. רק חלק מועט היה פעיל בתנועה הציונית.

לימים התאחדו יוצאי קרמניץ עם אנשי פוטשייני וויזירודוק, ויחד יסדו "לאנדסמנשאפט" הרואי לשם. הם החלו לנוהל עבודה מרבותה פוריה, הביאו עזרה לחבריהם נזקקים, ונחשבו כאחד הארגונים הטובים ביותר ב"בואנוס-איירט". ביום פעילים אנשינו

בהרבה מוסדות וארגוני חשובים ומוכרים, כגון: "קרן-קיטה", "ויצ"ו", "ייזוא", בית-ספר ביאליק, בי"ס פרץ ועוד.

הדור הקשייש הם ברובם סוחרים ובבעלי תעשייה. פרוטה לא חטרה, ואחדים גם הצליחו להחüşר, יבושם להם. קיימים גם אחזו מסויים של בעלי- מלאכה, וגם הם- מażם הכלכלי טוב למדי. אך בכלל חברה יש מטפר אנשיים שלא הצליחו להגיע למפעדר או מזבם הכלכלי קשה. הם נחמכים כמובן ע"י ארבעוננו.

אשר לרמת ההשכלה, הנה רוב האנשים שבאו ובאמתחמת מעודה של בית-ספר יסודי, או אפילו טshaו יוחד מזה, לא השכוו להמשיך בלימודיהם. הדאגה לפנסיה ולסדרו ראשוני גזלה את כל זמן ומצטצם. וכאשר הגיעו כבר ל"מנוחה ונחלה", – אחיו את המועד להוטיפ דעת. לעומת זאת קבלו לידיהם השכלה מקיפה ורבים מהם עלו למפעדר של רפואיים, עורכי-דין, מהנדסים, מנהלי-חשבונאות.

ושוב מזדקפת בכל חומרה השאלה: האם אלה ימשיכו ויישארו בשורותינו? היזכיר את קורות הוריהם ומשפחותיהם?

וכדי להיות כן ואובייקטיבי, עלי להזכיר את התופעה של נושא-החרובה, שדבקה גם במחננו. אמנם האחוז הוא קטן, אך אין להחעל ממחלה מידבקת זו, וחוץ מהיה מי ישרו? אך לשורנו רוב הנוצר שלנו הם יהודים גאים וכמהים לעליה לישראל. חלק מהם כבר נמצא בארץ, ואחרים מתכוונים לעליה.

תקומם מדינית ישראל, מלחמותיה, גבורת העם היושב באיזון, קירב גם רבים שהיו בעבר רוחקים והתחחשו לרעיון הציוני. פח祖ם התעוררו בהם רגשי החובה והכבוד העצמי שהניעם להצתרף לשורותינו. אלא שהדור הצעיר נמשך רק לדפים המזהירים, אל הנצחות, ודוחים מודעומם את השואה שפקדה את עמו. אין מזאים בה מאותה מן הפאר והגדולה. ואם כן, טبعי הוא אפוא שאינט מסוגלים להיכנס לעורנו אנו ולהרגיש ולזכור לנו. עם כל הכאב, הידאה והצער שהם רוחשים למה שקרה, אין מזוכנים לשחף פועלה בענייני קהילתנו, גולם קרמניץ שבארגנטינה.

בנסיבות של הסקירה אני רוצה לציין שכיוום ארבעון-Anshii קרמניץ והסבירה ב"בונוס-איירס", בה מרוכזים 90 אחוז מאנשינו, משוחרר מכל זיקה ופעילות פוליטית שמאלנית. (פרט למספר צעום של יוצאי דופן). בראש הנהגה עומדים אנשי "עמד" בעלי-הכרה ברורה זה-הזה-משמעות ביחס למחרשת במצוות שלנו ובישראל. הם קשורים לבב ונפש עם אנשינו הזרים בכל קצווי העולם ובמיוחד בישראל.

חפייתנו ומשאה נפשנו – השлом המיוחל, שלום אמיתי. מי ייחן ובמקרים החותמים ידברו המזות.

בית-הספר למסחר

בן עירנו המכובד, נחמן דטר, הגבר בארא"ב, המזיא לנו צלומים אחדים מבנייניו – צייבור של העיר קרמניץ, כפי שצולםו בשנת 1964. כל אחד מהם מעלה בנו זכרונותמן העבר, אך יוחדר מכולס – מראה בית-הספר למסחר (קאמפרטטפנסקאייע אוטשיילישטשע). רבים מאנשי קרמניץ שרדו בילו בכתלי הבית הזה ובפרק שלו אמת שנוח ילדיהם ונעוריהם.

במקום אחר מוזכר בחוברת זו מיכאל דאודידאויטש שומסקי. הוא, יחד עם ישראל מרגלית, היו קשורים קשר הדוק בכית אולפנא זה, כמייסדיו וחבריו הנהלו. אפשר להגיד לא גוזמא, שביח-ספר זה היה ליד טיפוחיהם.

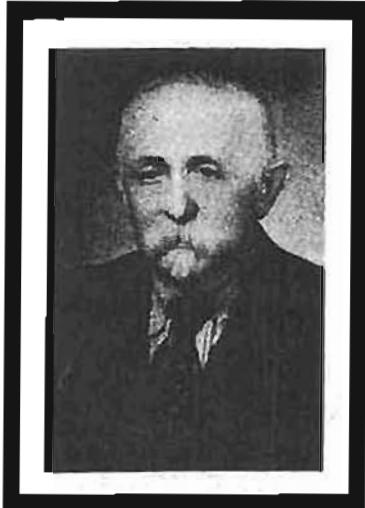
הצללים – במדור היידיש, עמוד 48

25 שנה לשחרור העיר מידי הכובשים הנאצים

אחד מבני עירנו, ביום תושב אודסה, המזיא לנו את הזמנה שקיבל מעיריית העיר קרמניץ לטקס מלחיציה היובל לשחרורה של העיר מידי הכובשים הנאצים. הזמנה נשלחה לכל יוצאי העיר שברחבי רוסיה. מיטמן זה עורר בנו צער רב, הוא שוב הזכיר לנו שלגביה האוכלוסייה היהודית בא שחרורה של העיר אחורי כבלות הכל, כאשר שרדו רק בשני מניבים של ילדים חיים, מז'י-רעב וטחומים, ואז יצאו הם מן המתחור. לטקס החגיגות הוזמן במיוחד ממוסקבה בן עירנו טובייה רייס, המוכתר בתואר "גבור ברית המועצות", עיטור הגבורה הראשון מעלה בצבא הסובייטי המ愍ום – במדור היידיש, עמוד 49

לזכר נעדריםדוד רובין ז"ל

ביום כ"ג תמוז חסכ"ט (9.8.69) איבדה העדה הקמנצאית שבישראל אחד מנכבדי בניה. באותו יום נפטר, שבע ימים ושבע חלאות, בגיל 87, דוד רובין ז"ל, זקן אנשי עירנו בארץ ובחפוצות.

הוא נולד בעיירה ימפולוי הסמוכה לקרמניץ בשנת 1882. שנות ילדותו ונעוריו עברו ב"חדר" וב"קלוייז". אם כי הוא התմך בגיל מוקדם נגד אורח החיים של אוחה המקופה, הרי הוא ינק עד לשעתו الأخيرة מאותם המקורום שספג לתוכו דזוקא בחדר ובקלוייז, מקורה שעברו בכור-ההימזר שלו בדרכו המקורית.

לאותו של דבר לא נתקד דוד רובין מעולם מן העבר, הונבשיה חוליין שלו והן ביצירתו הספרותית, הפזורה בכתבי עט שונים. בשנות חיותו בארץ פירסם מפרי עטו בעיקר ב"די לעצטן נייפס" וב"ידע עם". היה מחבב את הפולקלור ומתרב ביד אמרץ את ההוווי של העיירה היהודית בטראם שוואה. לפני שנים אחדות יצא ספר זכרון לעיירה ימפולוי, בעריכתו, יחד עם עזריאל גורדנגורט (כiom - גורן) והרבר גלמן. שלשתם אנשי ימפולוי לשעבר

משבר עט משפחתו לעיר המחוذ קרמניץ וקבע את מושבו ברוגטקה הדובגאייה, – העתלה עד מהרה בגין האנושי של העיר, היה מקובל מאד בחובים הציוניים אשר בתחום פעל, אך היה סובלני מאד גם כלפי זרים אחרים.

לאחר חורבן קרמניץ היהודית חזר הוא לעיירה, ועשה שם שנים אחדות, את חוויו חיו כמי שהחלה בחיה וברשימותיו שוננות.

מנעוריו נצמד לחנונה הציונית ועליהם ארצתה בגיל 75, עיררי, (שלש בנוחיו עדין גרו אז בפולין), היה המשך חבוי לעולם האטמול הרחוק, אשר מעולם לא ניתק מליבו. אהב את הארץ עמוקה עמו, היה מגיב בלהט-געורים על תופעות שונות מחיי הארץ, הן לחיוב והן לשלילה.

היה מחונן בשכל-הישר, כגישת מעשית וمفוכחה לחויפות החיים, אך בו בזמן היה גם איש החלום, איש החזון, הצופה לאחרית הימים.

סקרנוותו האינטלקטואלית לכל מה היה בעבר, למה שמחווה ביום ולמה שצפו בעחד, עמדה לו במקומו עם חופעות הזיקנה. צלייחות דעתו וכן גם הוש הראייה שלו נשאו בעינם, בהירים ושלמים, עד לרגע האחרון.

עם מותו של דוד רובין הלכה מתנוו אחמת הדמויות המעניניות והססגוניות ביותר מן העיר קרמניץ שלפענים. הניהם שלוש בנות ומשפחותיהן, ובهن – המשוררת דדפה רובין. בארץ היה מחובר בכפר חסידים, שם גרה גם אחת מבנותיו ומשפחה.

זאב (וואריה) שומסקי

אין לספר על וולייה שומסקי מבלתי להזכיר את בית אבא, את הבית בו הוא גדול ואט האורירה ששרה בו.

בביתו של מיכאל דאנוידאווייטש שומסקי. אביו של וולייה, היה בית מתקדם המערבי בחברה הרוסית, ולאחר מכן הפולנית, אך בו בזמן שמר על המסורת היהודית ועל מנהגי ישראל. בערב שבת הייתה המשפחה הענפה כולה, הבנים הכלות והנכדים, מתכנסת בביתה של סבча פרידה שומסקי, היו מדייקין נדוח של שבת, מקדשים על היין ועורכים סעודת שבת, כדת וכדין. מיכאל שומסקי לא היה אדם דתי, עם זאת היה בא מרדי שבת להחפלו בבית הכנסת הגadol, גם היה גבאי של בית הכנסת, חבר בהנהלת "חלמוד חורה", חברת קריישא" וגם בחברת "נושא מיטה". ב ביתו היו מתכנסים העסוקנים של מוסדוז אליה והיו מדינאים בבעיות השונות. שם היו נפגשים גם עסוקני בית הספר למסחר (קאמערטשענסקייע אורטשיילישטשע) אשר מיכאל שומסקי היה מיסדי וחבר הנהלתו כל השנים.

בחדרי הקיץ היה בא מודרשה צבי פרילוצקי, יליד העיר קרמנץ, עורך ה"מומנט", לבלווב ב"ראטהה" שעלה הר ה"ווידומקה", והיה רגיל לבקר ב ביתו של מיכאל שומסקי, היו מדינאים בהוויות העולם, ולידם וולייה הצער, מקשיב וסופג ידיעות על הליכות העולם היהודי, הגדול.

ammo של וולייה, נאדיה שומסקי, השכילה לנוהל את ביתה בטעם ובהדר, ועסקה בו בזמן גם ברכבי ציבור. הייתה מארגנת את הנשים מחוגי האינטיליגנציה ב"חוגי נשים" (וברוסית: דאםסקרי קרויז'וק) שדרגו למוסדות סעד שונים.

זהו הבית בו גדל וולייה. היה הוא יהודי גאה, בעל לב טוב, נוטה לעזור לאנשים ובבעל חוש לצרכי ציבור. היה מעורב בחברה הפולנית הגבוהה, היה מזמן על ידם בחורף לקחת חלק ב"צידן הגדול", ולא פעם עלה בידו תוך כדי פגישה בעיר ב מהלך מסע-הצדיד למנוע גזירה שהicha תלויות על מוסד היהודי זה או זה. הנה למשל - חבעה העירייה לסתור את הי'חלמוד תורה" מטעמים סנייטריים, אך החurbנות של וולייה תוך כדי "מסע של צידן" סילקה את האיום, העניים הסחדרו וה"חלמוד תורה" המשיך לפעול. בין השאר היה לה השפעה גדולה על

פרופסור זרמבה, מהליצאים (מתמטיקאי מוכחה וגם שיכור גדור), והודות לבך נחקרו
לבית-אולפנא זה חלמידים יהודים הרבה מעבר ל"גורה".

במלחמת העולים השניה נפגשתי עם וולייה במקהה ברוסיה כאשר שנינו היינו פלייטים.
הוא היה אז במאכגרוע מאך ואילו לי שיחק המזל, הצעתי לו עזרה, והוא בצורת הלואה,
אך כבעל חזש של "כבוד עצמי" הוא סירב להיענות להצעתי.

לאחר המלחמה התישב וולייה בפוזן. דירתו הקטנה היחנה פתוחה שם תמיד לכל איש
משמעות הפליטה של קרמניץ, וכל מי מיצאי העיר שהיה עובד אח פוזן מוכרכה היה לבקר
בביתו של וולייה. שם היה מקבל בסבר פנים יפות על ידו ועל ידי רעיתו נטעה. באחד
הימים נזקחי גם אני לעזרתו כאשר אזל הילק במשאית שלי, חוץ כדי נסיעתי מבRELIN
לגורשה, טליו מובן שהוזמנתי יחד עם בני לוייתני ללון בבייהם, ולמחרת היום "טיידר"
לי וולייה פח דלק ויכולתי להמשיך בדרךי. הנה גם בפוזן הצליח וולייה לקשור קשרים
טובים ולסייע לבריות, מטענו היה הוא איש חברה מובהק, תבונה אשר ירש מביך-אבא.
וوليיה הגיע ארזה עם משפחתו בשנת 1951, כמהנדס חשמלאי, אך מסלא הצליח להסתדר
במקומו המוגדר, – קיבל את תפקידו שהוצע לו מבלוי "לרטון". מילא את עבודתו בנאמנות
ובמסירות עד יומו האחרון. הוא היה יפה חואר, מקובל בחברה ומעורב בין חבר'יך, בעל
אופי אופמי ובעל מזג טוב,

חינוך לא הבהיר אותו לאיזונוח ולאرض ישראל, אך משגיא ארזה החזיק מיד למדינה,
הסתגל בקלות לסביבה החדשה, ללא שענות ומענות, ולא כל חבלי קליטה. בהזדמנויות
שונות הצליח וולייה את נאמנותו למדינה, יותר מרבים אחרים שהחונכו אמן על הציונות
אל בבוים ארזה מלאים הם מביאות כריםוו. הוא לא חשב ש"מגייע" לו משה ומעולם לא
ראה עצמו "מקופח".

וوليיה היה פעיל בארגון יוצאי קרמניץ מאז בואו ארזה, חבר בוועד, לקח חלק
בהתצאת "פנסט קרטניץ", מילא כל תפקיד שהוטל עליו.
אפשר להגידרו כי היהודי גאה, אziel בנפשו ובגינומיסיו, וגם בין גויים-אנטישמיים
היה מהלך בקופה זקופה. לא ידע מחלת מימיונו ונפטר בארץ פחאומי בוגיל 75, מות מתה
גשיקה. רעייתו נפרדה לפני שנים, והוא ידע לשאת את אבלו באנט וביבוינו-נפש.
השאיר בת נשואה ונכדים.

יצחק איידלמן (חמייר) ז"ל

הLER לעולמו בגיל 74 העולה הראשונית מבני קרמניץ, הוא יצחק איידלמן, אשר הסב את שמו ל"חמייד". בעוודו נער נשלח ע"י אביו, הציוני הנלהב משה איידלמן, ללימוד בגימנסיה "הרצליה" שביפו (עוד בטרם הייתה תל-אביב), לפני מלחמת העותם הראשונה.

عقب המלחמה הוא היה שניים אחדרות בעיר קרמניץ, ועם גוחחו, הופעתו והדיבור העברי שלו בחברה הספרדית, וכן שירי ארץ ישראל, – היוו גורם מהן לנבי הנוצר הציוני שבפייר. נשל גם חלק פעיל בפיתוח הספרות היהודי בעיר קרמניץ. בתחום המלחמה חזר ארצה, עם קבוצת החלוצים הראשונה מקרמניץ. התגורר עם משפחתו בתל-אביב, ועבד דוב ימיו במשדרי "סולל בונה". בשנים לאחר מכן סבל מחלות קשות, עד להיבטן לבית אבות "אפאל", אך המות הקדים אותו. היה איש חברה מובהק,אמין שטחי החטיגנותו לא היו במסגרת יוצאי קרמניץ שבארץ. הגיח אשה, ילדים, נכדים ובוגר נינים, וכן אהות – היא קלרה צץ, לבית איידלמן.

יְהִי זָכְרוֹ בָּרוֹךְ.

מ. ג.

מונייה ביננדס ז"ל

לפני שנים אחדים מטרקמניסטהן איש קרמניץ – מונייה ביננדס. בעיר קרמניץ הוא היה פעיל בחיי הציבור, בעיקר באיגוד המקצוע. עבד כמזכיר של גקה"ס "אורט" עד לנסיגתו הרוסים. התחרב על ידידיו הרבים הוודאות לחוש ההומור שלו, לבביזותו ויושר לבו. הזמן גם לנו ליהנות מחבונותו אלה כאשר קיבלנו אחד פניו בספריית ריב"ל לפני שנים אחדות, בשעה ביקورو הארץ. שמענו אז מפיו כי בשנת 1961 הוא עשה בקרמניץ, בא במיזח מטורקמניסטהן עם אשוח דבורה (לבית קובל) לבנות את הקיז ב"דאטש" שבעיר מולדתו. הוא נפצע אז עם משה בן מאיר ימפול שבאליניינגרד וייחד הם ביקרו בגיא ההריבקה. סיפר על מראה פיניו, העוגום מאד, ועל מישמעו אזניו מפני ה"גויים" שבפייר, אשר השואה לא נבעה כלל וכלל ללבם.

הגיח ברוסיה בה נשואה, רופאה, ונכדים, ובישראל – אהוחו פניה, ושתי אחייניות, בניתו של מירון ביננדס, טניה ואירקה.

יְהִי זָכְרוֹ בָּרוֹךְ.

פ ס י פ ס

ערב המתיחדות השנחי עם קדושי קרמניצ' חקיקים גם השנה בחל-אביב ביום המועד, 14 באוגוסט 1969, ברכבה של סמינר הקיבוצים, במעמד מאוח של יוצאי קרמניצ' ואצאיהם. מרגני הערב ראו לנכון להעלות על הבמה חמוץ חדשים, ויאלו חברי הוועד עצם השדרלו לא להחביל והתערבו בין קהל המאזרינים והצופים. מנהה הערב היה הפעם חברנו פסח ליטב (ליטבך), הבקי ורג'il בוך מנסיונו הרב בשטחים צבוריים שונים. דברים השמיעו החברים: יצחק פורשנווי, איש חייטה, דבורה תירן-פלדמן מדרה, החבר פסח קולר מפחח-תקוה שדיבר יידיש והחברה סוניה זולדברג שדיברה רוטז. החברה לילי פטר (בתו של מנוס גולדנברג קראה פרקים מתחאים משל לאה גולדנברג ואחרים, הגנן יעקב מנזה הביש קטעי מוסיקה בצלו, והחן השמייע "אל מלא רחמים". החברים שנפטרו תוך השנה הוסיפו ע"י הח' פורתונוי. אכן, מטר הערב הייתה הנברת סLOBין, שעלה זה עתה מרוסיה הסובייטית; היא סייפה (ברוסית), על התraudות הציונית בקרב הדורצעיר ברוסיה וניבאה שהשלטונות הסובייטיים טופט להיכנע לחץ זה, מצד ומצד יהדות העולם ומדינת ישראל, ויאפשרו פעילה ממש. מי יתnk ונגובה חקיקים. היתה זו יוזמו של הח' ליטב שהגב' סLOBין תזמן להשמיע את דבריה בפרק זה.

רומה, שהחברים יצאו הפעם בהרבה של התאחדות עקב שבירת השיגרת בערבי המתיחדות שלנו.

- - - - -

הכינוס הבינ-ארצى נרחה. היזמה לעורך כינוס בינו-ארצى של יוצאי קרמניצ' יצא מארגון בישראל (ראה חוברת ד', של ק.ג.ק.). הארגון שלנו בארגנטינה קיבל את ההצעה בהחלבות והתלב בהכנות לקראתו. (ראה אמרו של הח' בץ בחוברת ה'). הצעות מקבילות נעשו גם בארץ והושקע בהן הרבה عمل ומחשבה. נראה היה שהרעיון קרוב להגשה. הארגונים שלנו בארצות הברית ובקנדה חלשים הם ללא עורך מזה שבארגנטינה, אך ציפינו שגם יבואו לכינוס מספר אנשים.

והנה צפנו בארגנטינה מכשוליהם ועיקוביהם בלתי צפויים, עיקובים אישיים ועיקובים כלליים, ובעיקר: שינוי מהפכני בשער המטבח: הפזה ה"רכבה" חלפה בפזה "קשה", ומהומותדים לנסיעה, שרובם סוחרים, חשו לעזוב את מדיניהם לעת זאת.

בסיומו של דבר נחברו שבחאריך האמור (אפריל - מאי 1970) הבינום לא יוכל להתקיים והטיפול בהכנתו נפסק. חבירינו בארגנזהינה סבורים שאין זה עדיין סוף פסוק, הם מקווים שהכינוס רק נדחה אך לא בוטל.

- - - - -

יש ביקוש לביטאון שלנו, חברה "קול יוצאי קרמניץ" נkirאות ונדרשות לאו דוקא ע"י יוצאי העיר. אנו שולחים גט לספריות צבוריות בארץ ו בחו"ל, לבתי אולפנא גבוהים ועוד. אלה עוקבים אחרי הופעת החוברות ואם תלה הפסקה ארוכה אנו מקבליםזכורות מהם. כמו כן מתחננים בחומר זה מוסדרות לחקר השואה וחוקר הפלקלור היהודי. לאחרונה נדרשנו להציג 20 עותקים מהחוברת ה', לשגרירות האמריקאית בישראל (באמצעות משרד ברונקסן להפצת ספרים).

ערים במיוחד' לחוברות שלנו בני עירנו שבחו"ל היושבים בערים שאין בהם ריכוז של יוצאי קרמניץ, או שאין בהם חמי ציון יהודים בכלל. אלה רואים בחומר זה מעין גשר אל העבר ואל היהוי היהודי של ימי ילדותם, הם קוראים בהאהבות, אfillו בהתמכותם, דורשים עוד ועוד, ואף מביעים רגשותיהם במחביהם אל המערכת. קטעים אחדים ממחביהם אלה אנו מביאים במדור "מחביהם אל המערכת".

- - - - -

בספריה ע"ש ריב"ל (לוייזון), ספריה זו שהיא מפעל הזיכרון לקדושים קרמניצ', הוקמה ע"י הארגון שלנו ליד סמינר הקיבוצים בתל-אביב, וחוג הקוראים והמיעינים הם בעיקר סטודנטים בספרות עברית או להיסטוריה היהודית וכן מורים במקצועות אלה.

כדי לבדוק את הקשרים עם بحي האולפנא המתפקדים בספריה "לקוחה", נערכות עתך רשימה מעודכנת של הספרים המצוים בספרייה, שמהיה לעזר בידי הגורמים הנ"ל. הרשימה ערוכה לפי סדר אלף-ביחי של שמות המhabרים או העורכים, ומחלוקת לשלושה מדורים: א) פריודיקה (שבועונים, ירחונים, שנתונים) ב) קבצים ב) ספרים של מhabרים יחידים. בהכנת הרשימה מטפלת הספרנית הקבועה של הספרייה, בפיקוחו של הח' י. רוכל.

- - - - -

ספרי AMS יופיעו בארץ. בחוברת ד' של ק.י.ק. (עמוד 56, 21) סיירנו על הופעתם הקרובה של 118 ספרים עבריים מתיקופת ההשכלה, בדרך של הדפסת צילום, ביזמתם של אבני ברית" ובחוי אולפנא יהודים גבוהים בארץ הארץ. הספרים עומדו להופיע בניו-יורק ע"י

המו"ל AMS Press, הספרייה שלנו ע"ש ריב"ל, ספריה לספרות ההשכלה, קיבלה יוזמה זו בברכה, ואף הזמיןנה כמה עשרות מן הספרים שעמדו להופיע. כמה מהברינו שבארצות הברית נחלכו לעזתנו וחרמו למשך יוזמה זו 130 דולר (ಡירה חוברת ה', עמ' 15, 35). וחברנו היינריך קסלר, ניו-יורק, עמד בקשר ישיר עם המו"ל, לפि בקשחנו.

והנה עתה מודיע לנו הח' קסלר שעד אף הפרטום הרב שניחן לעניין זה ע"י AMS Press, כמנగ אמරיקה, נדחתה הופעת הספרים בארצות הברית; היוזמים עומדים עתה להחזר עם מו"ל בישראל, וקרוב לוודאי שהם יופיעו כאן בקרוב, בשלמותם או בחלקו.

אנחנו נעמוד כמובן על המשמר, ועם הופעת הספרים בארץ נרכוש את הדרוש לנו. לפחות זו שmor הסכם הנ"ל, כי במידע "אין משני מזקה לאדרקה".

- - - - -

אנשי קרמניץ עולמים ארזה. כמו בחוברת הקודמת, יש לנו גם עתה ההזדמנויות הנעימהקדם בברכה אנשי קרמניץ אחדים, שהשתקעו לארוננה הארץ. הבה נקוה שטפרם ילד ויגדל.

משפחה צויניבל. לפני למלחה מחצי שנה השחגה בסביבות תל-אביב בחו של יצחק ויקמן, מרגלית, עם בעלה דוד צויניבל ואربעת ילדים, שניהם חניכי "ישיבת יוניברסיטי", העברית שגורת על פיהם והם נראים כישראלים מבטן ומלידה. נאחל להם קליטה קלה ונוחה והצלחה במשדי יידיהם.

שליה קרמנץ' וגסקי באה מלנינגרד לפני כמה חדשים. חניכת "השומר הצעיר" ובכמת משפחה ציונית מובהקת, – מרגישה שליה את עצמה בארץ כמו ביתהמן הרגע הראשון. ללנינגרד היא הגיע מיד לאחר התקפת הגורנים על רוסיה הסובייטית. בשנות המלחמה עבדה ברכבת אבאים כאחות טניפרית והוענקו לה מטעם השלטונות הצבאיים כמה אותות הצטיינות. בדרך מקרית היא נפגשה אותה רכבת עם דודת הרופאה, אחות אביה, ומazel הם פעלו במשוחף עד גמר המלחמה. בטיבת מנוכה של יוצאי קרמניץ בתל-אביב נפגשה שליה עם מקרים וידידיים משכבר הימים ונחקרה על ידם בחיבה רבה.

לאחר השתלומות קטרה באולפן, היא הסתדרה בעבודה בירושלים, במקצועה, מתוך אהבה. שלוחים לה איחולי הצלחה לבבים.

אורחים מחוץ לארץ

בשבועות האחדוניות ביקרו בארץ כמה מאנשי קרמניץ הגריט במו"ל.

ראיון פרלטוטר (הסב שמו לאביבר), בנו של פישל פרלטוטר, שהיה שותפו של עובדי'ה' לביה היציקה. עזב את קרמניץ לפני שנים רבות, התגורר בארץ, ואחריו כן - במצרים, פקאיין באביה הבריטי מטעם הסוכנות, וזה שנים - בפריז, מטעם מפעל ה"בונדס". בחוקף חפקינו זה שהוא גם בארה"ה האפונית והדרומית ושם גם בא מגע עם אנשי קרמניץ שבאותן הארץות.

גחמן ליכט, מושינגטונ, בנו של חמלט והבעל-קורא ליכט. יחד עם רעיתו ובתו, המשאלמת באוניברסיטה העברית בים, ביקרו בספרדיה ריב"ל, שמעו הסברים על פעולות הארגוון בארץ וסיפורו על חייהם שם באראה"ב. בוושינגטונ גרים קרמניצאים בודדים, בתחום לייזר פאך (הסב שמו לבולד). יהושע גולברג העלה זכרונות מעניינים מהקופה שירתוו באביה הפולני, יחד עם ליכט, אלכסנדר ברנסטין (בנו של סענדער שפיטל"ס) ואחרים, במלחמות נגד הגרמנים בשעריו ברלין. באוירה חמיה בילו האורחים עם המארחים, כתריסר איש, ערבית חוויות.

יצחק וגבניה ווקמן, מניו-יורק. סטרח בזאת המעם - לבקר את בתם ומשפחתה שם כוח חובי הארץ וכן כדי לעשות את ההכנות האחווניות לקרה עלייהם הקרובה ארצה. נפגשנו אותו פעמיים אחרות. משפחת ווקמן מבקרים בארץ לעיתים תכופות והקשר אהם הוא כל הזמן הדוק מאד. גם הפעם, כמו בהזדמנויות קודמות, קיים ווקמן את המצויה "וחדרת פני זון", ובירק בבחיהם של זקני העדה שלנו, אלעזר בריך וייעקב שפיר, אשר מפקח גילם ומצב בריאותם רתוקים הם לביה. שני הקשיים שלנו היו נרגשים מאר משומח הלב שנינה להט ע"י האורה ומלויו.

- - - - -

לחברנו ישראל אוטיקר הוועק מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים המודרך ב.א.

במדעי הרוח ובמדעי החברה, וביפוי שפורסם בעיתונאות הוא "עמד בבחינות באצטדיון", ומתחבון לקרה קבלת תואר אקדמי שני, מ.א., בוד שנה.

ברצונו הלכתי לארח אוטיקר היקר ולביתו, אנו מוחלים לו שנים רבות של פעילות פוריה בשטח הקרוב ללבו.

זאב שניאידר, – סוקר ספרותי. חברנו זאב (וועלול) שניאידר, איש דטרויט, המושך בעש סופרים כל ימיו,zychר לעצמו לאחרונה ענף ספרותי מוגדר: סיקור הספרות היהודית ההן ביידיש והן בלטביה. הוא מפרש את טקירותיו בירחון "צוקונפט" המופיע בניו-יורק, וכן בשבועות היהודי בשפה האנגלית המופיע בדטרויט. ב"צוקונפט" נוחן הה' שניאידר גימתו עמוק של יצירחו של אברם סוצ'קובר, סופר יידי שהושב בחל-אביב (עורך "די גאלדענע קיטט"). כך נחפרומו סקירהו ספרותית אחרות, ספרי פטו, כאמור: ביידיש ובאנגלית. הבה נתול לחברנו שניאידר הצלחה וסיפוק בענף הספרותי שייחד לעצמו.

ומען לנגן. אנו נוטלים לנו אם ההזמנוח להאנצל על הטעה המצערת שנפלת בחוגרת ה'. בקטע "AMILGA UL SHENIYIDER", ה' בעברית והן ביבידיש, נדף "APERIM SHENIYIDER" במילוי "SHMOEL SHENIYIDER Z'IL", ה' אכיו של זאב, אשר על שמו ולזכרו נינה (ותינחן גם להבא) המילגה, ועם חברנו זאב שניאידר הסליחה.

- - - - -

תוברכ לזכרה של רוחמה רוכל ז"ל. במלאת שניםים לפטירתה של רוחמה רוכל ז"ל לביה שטמפר, רעיהו של חברנו יצחק רוכל, הופיעה חוברת לזכרה, בהוצאה המשפחה. החוברת היא בת 144 עמודים, הודפסה בהדר, בחוכה גם שני תריסר חצלים מחקופות חייה גשנות של המנוחה. המדור הראשון מוקדש ל"בית שטמפר", הוא הבית שפעה היסטוריה בארץ, ביסוד היישוב החקלאי החדש (ובעיקר – ייסוד המושבה הראשונה, פחה-תקוה, בשנת 1878). המדורים הבאים מתארים את הליכות חייה ופעלה של רוחמה, על רקע סביבתה ותקופתה. החוברת מסיימת בדברי הספר מפי גולדה מאיר שנאמרו ביום השלושים למותה של רוחמה, ובשיא מותה המשוררת רחל, שהיתה נערצת ע"י המנוחה. החוברת הורפסה במספר מצומצם של עותקים, כיואו לספר זכרון בעל אופי אינטימי. אותו מאנשי קרמניץ שהכירו את המנוחה קיבלו אף הם את החוברת.

* * *

*

נשף אנוכה. כמה איש מבני קרמאניץ השחטו בנסוף החנוכה שנערך בחל-אביב, ביום כ"ט כסלו חשייל, 9.12.69, נר שני של חנוכה. היגחה את הערב חברנו מרדכי אומ-יקר (אוטיקר). הקריין האמן איש העיירה בילוזורקה - אליהו גולדנברג, הנעים את הערב בקריאת פרקי הווי, ביידיש וב עברית, מתוך הספר "קרעמעניץ זיכור בוך" שיצא בארגנטינה, ומוחרך מקורות אחרים. החברה שלנו פינגרוט מפתח-תקוה, הפтиעה את הקהלה המכועה נעימה בדקלום אמנוחי ביידיש וברוסית.

וכרביל בנטפים באלה, הימה גם חמזרת בח שלשה פגניות. ולסכום - היה זה "שבת אחים פיעט", בילו בשיתות, יבשיקה יהודים עד חצota. אירגן את הערב חברנו שמואל טייטמן, ולעוזרו - חבר נשים מתנדבות שהכינו את ה"כיבוד" ואח הגשו בטוב טעם.

חנוכמים

למשפחה מרגלית בחיפה ורוביינפין, בפרדס כץ - על מותו של יוסף מרגלית, 56, בנו של מנדל מרגלית (מהרוצקה הדובנאייה) לחיים ווינגרוב ובנו בתל-אביב, על פטירתה של אם המשפחה מרימ לבייט קליגמן, 59, בביה"ת בית רבקה, פ"ח, לאחר מחללה ממושכת. לחיה פישר, לבית קוטשר, ולכל משפחת קוטשר, - על מותו של הבעל והగיס משה פישר ינוחמו עם שאר אבלי ציון וירושלים ולא יוסיפו לדאגה עוד.

ברכת מזל טוב

להלה והניב בריגיטשטיין, חיפה, לנשואיו בתם רנה בחל-אביב ולהיולד נכדים בקיבוץ יגור.

לפייבל ברשפ ובעיתו, קיבוץ אפק, לנשואי הבת.

למשפחה ברטמן, פשה וסוניה (לבית ברשפ), חיפה, נווה שאנן, לנשואי בנים בני עם בחירות לבו גילה.

למקס וקלרה דסן, קנדה, להיולד הנבר, בן לשלהם ואשתר.

לייאת וגבניה ווקמן, ניו-יורק, להיולד הning' הראשון.

לשרה ויעקב זילברג, חיפה, גוה שאנן, לנשואי בתם מירה עם בחיר לבה צבי.

לבצוניה ושמואל (AMILK) טייטלמן, בת-ים, להיולד הning' הראשונה עיריה,

בנה לשרה ויצחק, ולסבא נחום גריינברג - להיולד הning' הראשונה.

למשה כהן, קיבוץ מענית, (בעל של סלווה היילפרין זיל) - לנשואי הבת חנה

עם ב"ל גדר.

לאהרן מנדלבט וביתו, פחה-חקואה, לנשואי בנים פסח.

למשפחה גוסמן, סשה וסוזנה (לבית דובין), כפר חסידים, לנשואי בתם אינה

עם ב"ל רוברט.

لدוד וסוניה צוקרמן, חיפה, להיולד הנכד.

לייחודה (חוליו) קוופמן וביתו, רמת-אביב, להולדה הנכד יובל בלונדון.

למשפחה שפירא וקנלר, רמת-גן, לנשואי שליה בת שמואל שפירא ופניה (בבית קנלר זיל).

לחכים ואיטה מיילר, עמולה, לנשואי הבת.

לאברהם וחנה מורדיש, קיבוץ יד מרדכי, להולדה נכם גonen.

לשלום ויהודית מורדיש, קיבוץ אפק, לנשואי הבת.

לשםחה וחנה קרוייט, לוד, לנשואי הבת שושנה.

למשפחה שטיינברג, משה ושרה (לבית ווינשטיין), להולדה הנכדה נועה.

לייפה פורת, (לבית דירקטורי), תל-אביב, להולדה הנכדה הראשונה, בת למשה,

ולהולדת הנכדות התאומות.

לווייטה ויצחק ווינשטיין, תל-אביב, להולדה הנכדה בניירובי, קניה. ולהולדת הנכד
בחיפה.

למשה ורבקה רוכל, תל-אביב, להולדה נכם יואב, בן לאסא וחדוה, ירושלים.

יעמדו כולם על הברכה ותרבינה השמחות בקהלנו.